

PROF. INŻ. STEFAN MAKOWNIK
Kierownik Katedry Budownictwa Leśnego WSLD w Zwoleniu

Problemy udostępniania lasów specjalnie zagospodarowywanych¹ dla celów rekreacyjnych w CSRS

Проблемы доступности лесов специально подготавливаемых
для рекреационных целей в ЧССР

Problems of the regulation of access to forests managed especially for
recreational purposes in Czechoslovakia

Wraz z rozwojem społeczeństwa zmienia się funkcja lasu, szczególnie zmienia się sposób i intensywność jego wykorzystywania.

Czechosłowacka Ustawa Leśna nr 166 z roku 1960 dzieli lasy w zależności od przeznaczenia na:

- gospodarcze (dochodowe),
- specjalne (np. rekreacyjne, w inny niż produkcyjny sposób zagospodarowywane).

Profesor P a p á n e k dzieli funkcje lasu na:

- produkcyjne,
- ochronne,
- kulturalne (należy tutaj i funkcja rekreacyjna lasu).

Z punktu widzenia środowiska naturalnego człowieka profesor Z a c h a r a widzi funkcje lasu w trzech kategoriach:

- przyrodniczych (naturalnych),
- gospodarczych (ekonomicznych),
- społecznych (socjalnych).

Między tu podanymi funkcjami lasów istnieje ścisły, wzajemny związek. Czysto dialektyczny związek, istniejący między trzema podstawowymi kategoriami funkcjami lasów, nie zwalnia leśników od obowiązku szerszego i intensywniejszego niż dotychczas zainteresowania się względami ogólnospołecznymi, które w gospodarce socjalistycznej odgrywają decydującą rolę.

Wzrost poziomu wykształcenia oraz wydłużający się czas wolny od pracy prowadzi w ustroju socjalistycznym do wzrostu zainteresowania społeczeństwa rekreacją, przy czym nierozzerwalną częścią wypoczynku jest pobyt w środowisku naturalnym. Lasy spełniają ważną funkcję

¹ Lasy specjalnie zagospodarowane — są to w nomenklaturze czechosłowackiej lasy odpowiadające naszym lasom ochronnym (grupa I) i rezerwatom leśnym.

w kształtowaniu krajobrazu, dla wypoczynku ludzi pracy. Najwyraźniej funkcję tę pełnią lasy rekreacyjne, a w mniejszym stopniu również wszystkie pozostałe lasy. Gospodarka leśna musi więc przy zagospodarowywaniu lasów zwracać dużą uwagę na zachowanie i poprawę walorów estetycznych.

Na Sztokholmskiej Konferencji Narodów Zjednoczonych, odbytej w maju 1972 r., uchwalono Deklarację o Środowisku Naturalnym Człowieka, w której mówi się między innymi o potrzebie ochrony naturalnych zasobów ziemi, a szczególnie reprezentatywnych ekosystemów przyrodniczych, dla obecnych i przyszłych generacji ludzkich. W krajach socjalistycznych troska o naturalne środowisko jest zgodna z podstawowymi zasadami ideologii, ponieważ główną treścią polityki jest rozwój ekonomiczny oraz wzrost poziomu życia człowieka przy zachowaniu i ochronie jego naturalnego środowiska. Poprawa związków człowieka z przyrodą staje się również problemem politycznym i jest zgodna z zasadami polityki socjalistycznej.

Pocieszająca w tym względzie jest inicjatywa młodzieży akademickiej przejawiająca się w różnych akcjach, jak np. rozwijające się obecnie w czechosłowackich uczelniach współzawodnictwo w podejmowaniu prac badawczych i popularyzatorskich na temat środowiska naturalnego. W ZSRR dużą rolę odgrywa współzawodnictwo kół młodzieżowych „Za leninowskie podejście do przyrody”. Cenny przykład inicjatywy studentów daje w Polsce Komitet do Spraw Środowiska Naturalnego przy SZSP.

Rozwój wspólnoty socjalistycznej w dobie rewolucji naukowo-technicznej wywołuje wzrost zainteresowania poprawą warunków środowiska naturalnego człowieka. Proces industrializacji i technicyzacji niekorzystnie wpływa na główne składowe środowiska naturalnego, szczególnie na środowisko przyrodnicze w CSRS.

Dalszy rozwój naszego społeczeństwa powinien być tak ukierunkowany i kompleksowo rozwiązywany, aby nie prowadził do dalszego pogarszania, ale na odwrót, do polepszania środowiska naturalnego.

Czechosłowacja jest zaliczana do przodujących krajów świata, jeśli chodzi o stosunek powierzchni obszarów chronionych do ogólnej liczby mieszkańców. Miejsce to zawdzięcza między innymi temu, że oprócz rezerwatów leśnych, do chronionych zaliczane są również niektóre inne obszary kraju. W odróżnieniu od rezerwatów, w których ochrona przyrody jest limitującym czynnikiem pozostałej ludzkiej działalności, w lasach chronionych zabiegi chemiczne są koordynowane z zabiegami gospodarczymi, czyli chodzi w nich o gospodarcze i przyrodnicze znaczenie żywych organizmów.

Poszczególne kategorie lasów chronionych w Czechosłowacji zostały określone w Ustawie o państwowej ochronie przyrody dla Republiki Słowackiej (S. Dz. U. Nr 1/1955, a dla Republiki Czeskiej Č. Dz. U. Nr 10/1956 r.).

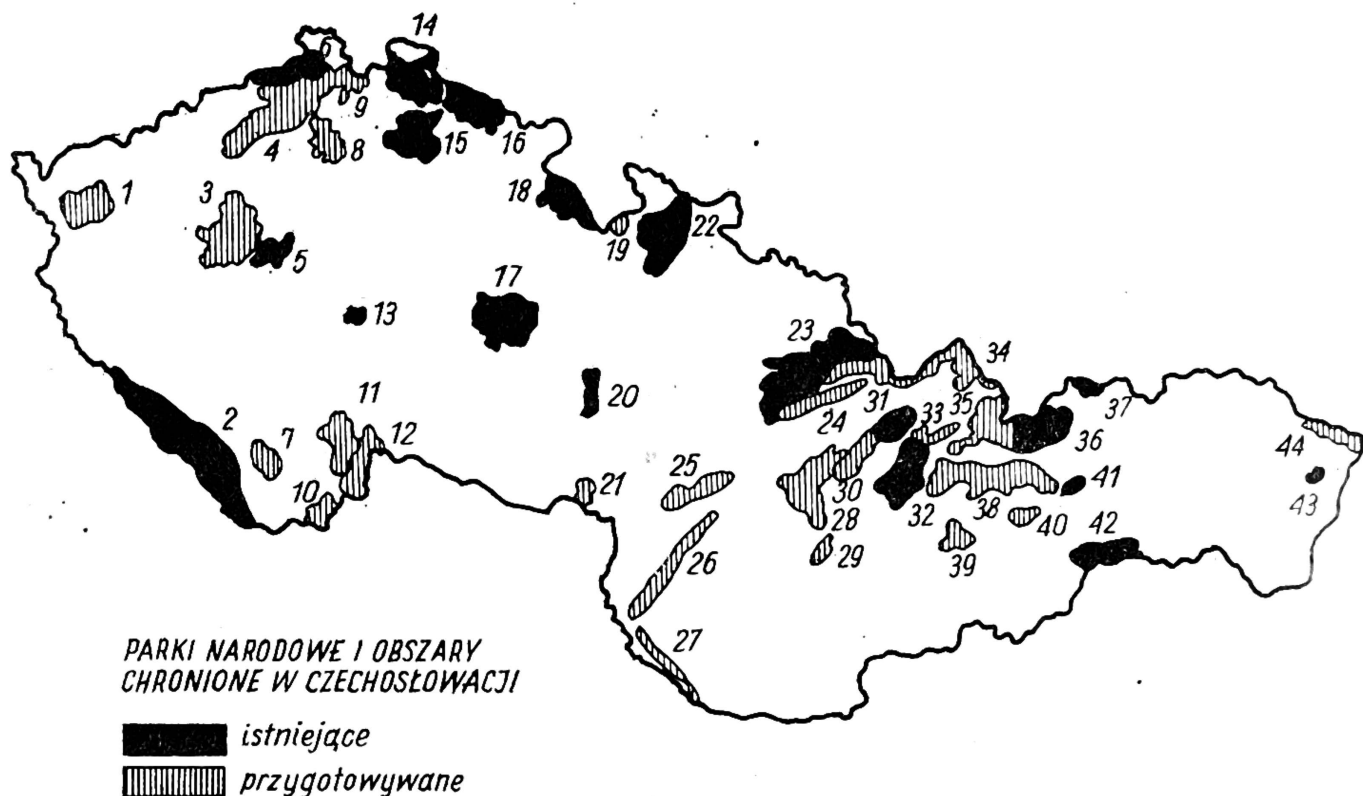
Nasze wielkopowierzchniowe lasy chronione, z punktu widzenia gospodarki leśnej „lasz specjalnie zagospodarowywane”, będą perspektywnie spełniać rolę lasów modelowych dla udokumentowania wyobrażenia o równowadze biologicznej i estetycznej krajobrazu z optymalną produkcją jako ogólnospołeczny cel najużyteczniejszej krainy w najszerszym pojęciu.

Lasy specjalnie zagospodarowywane staną się wzorem i przykładem

zintegrowanego podejścia leśników do tych lasów, i to zarówno od strony działalności gospodarczej oraz od strony kształtowania krajobrazu i ochrony przyrody.

Całe społeczeństwo domaga się zapewnienia prostych i naturalnych form wypoczynku jak kąpieli, turystyki pieszej, jazdy na nartach, spacerów, aktywnego wypoczynku połączonego ze zbiorem grzybów, owoców, poznawaniem przyrody itd.

Czechosłowackiej wielkopowierzchniowe lasy ochronne znalazły wysokie uznanie międzynarodowe, co wynika z położenia geograficznego naszego kraju, i stawia je w rzędzie międzynarodowo uznawanych terenów rekreacyjnych. Przygraniczne położenie większości tych terenów (ryc. 1)

1. Sławkowski Las	16. Karkonoski Park Narodowy	32. Duża Fatra
2. Szumawa	17. Zdziarskie Wierchy	33. Choczaskie Wierchy
3. Krzywokladzko	18. Góry Orlickie	34. Górna Orawa
4. Wyżyna Środkowoczeska	19. Kralicki Snieżnik	35. Zachodnie Tatry
5. Czeski Kras	20. Morawski Kras	36. Tatrzański Park Narodowy
6. Łabskie Piaskowce	21. Palawa	37. Pieniński Park Narodowy
7. Blanski Las	22. Jeseniki	38. Niskie Tatry
8. Kokorzińsko	23. Beskidy	39. Polana
9. Góry Łużyckie	24. Jawornik w Beskidach	40. Murańska Planina
10. Góry Nowogradzkie	25. Białe Karpaty	41. Słowacki Raj
11. Trzebońsko	26. Małe Karpaty	42. Słowacki Kras
12. Witorazsko	27. Naddunajska CHKO	43. Wihorlat
13. Podblanicko (zatwierdzone przez ONV)	28. Strażowskie Wierchy	44. Połonińskie Karpaty
14. Góry Izerskie	29. Wtacznik	
15. Czeski Raj	30. Łuczańska Mała Fatra	
	31. Mała Fatra	

bezpośrednio wpływa na tworzenie bilateralnych obszarów chronionych.

Tradycyjna, dobra współpraca czechosłowackich i polskich leśników-ochroniarzy, znana z działalności w przylegających do siebie parkach

narodowych w Wysokich Tatrach, Pieninach i Karkonoszach, stwarza możliwości dalszego jej rozwoju.

W Czechosłowacji mamy aktualnie 91,6 tys. ha parków narodowych oraz 670 tys. ha lasów ochronnych.

Stan obecny powierzchni lasów specjalnie zagospodarowywanych, włącznie z rezerwatami, wynosi w Czechosłowacji 870 tys. ha, z tego na Słowację przypada 377 tys. ha.

Do 2000 r. zakłada się, że powierzchnia lasów specjalnie zagospodarowywanych w Czechosłowacji wzrośnie do około 1200 tys. ha (z tego w Słowacji do 550 tys. ha), co stanowić będzie około 25% ogólnej powierzchni lasów.

Zakwalifikowanie lasów do ochronnych, kulturalnych i rekreacyjnych będzie wymagać wprowadzenia w nich takich, zróżnicowanych sposobów zagospodarowywania, które będą gwarantować pełnienie ich właściwej roli.

W związku z tym interesujące jest porównanie wartości poszczególnych kategorii funkcji lasów, w przeliczeniu na Kčs/ha/rok.

Instytut Badawczy Gospodarki Leśnej w Zwoleniu podaje następujące wartości dla poszczególnych kategorii lasów:

- lasy spełniające funkcję produkcyjną: 791 Kčs/ha/rok,
- lasy spełniające funkcję ochronną: 879 Kčs/ha/rok,
- lasy spełniające funkcję kulturalną: 361 Kčs/ha/rok.

Z punktu widzenia rekreacyjnego efekt funkcyjny lasu zależy od walorów estetycznych lasu, od jego udostępnienia i przystosowania, od możliwości poruszania się i wypoczynku w lesie, od stopnia podporządkowania interesów gospodarczych interesom rekreacyjnym, czyli zaspokojania cielesnych i duchowych potrzeb ludzi pracy.

Niektóre funkcje lasu można w pewnych warunkach wzajemnie kombinować i to tak, aby określonym sposobem gospodarowania osiągnąć więcej zamierzeń.

W wyniku takiego podejścia do problemu otrzymamy funkcyjnie zintegrowaną gospodarkę leśną, tj. gospodarkę leśną, w której różne funkcje lasu będą wzajemnie powiązane i wyważone we właściwych proporcjach; jest to jedyne wyjście w dzisiejszych warunkach rozwoju społecznego.

Koncepcja funkcyjnie zintegrowanego gospodarstwa leśnego, czyli wielorakiego wykorzystywania lasu i różnorodnego gospodarowania w nich, umożliwia zróżnicowanie sposobów zagospodarowywania i urządzania w zależności od przeważającej funkcji lasu.

W każdym przypadku ważną rolę odegra tu właściwe udostępnienie lasów przez drogi leśne, chodniki itp.

Leśne tereny rekreacyjne miałyby być udostępnione przede wszystkim dla pieszych, aby mogli się oni bezpiecznie, swobodnie i przyjemnie po tych terenach poruszać. Turystyka jest najlepszą formą wypoczynku dla ludzi miejskich, zdolnych do pokonania 4—5 km w ciągu godziny. Dlatego też przyszłościowe tereny rekreacyjne powinny być dostosowane do pieszej turystyki. Turystyka piesza pozostanie trwałym i podstawowym sposobem zainteresowania krajobrazem i może stać się biologiczną przeciwwagą dla innych, wysokotechnicznych środków transportu. Szlaki spacerowe powinny udostępniać najciekawsze i najwartościowsze tereny przyrodnicze.

Jednym ze sposobów spędzania wolnego czasu jest budownictwo indywidualnych domków. Możliwości te zostały w Czechosłowacji prawie wyczerpane, między innymi ze względu na brak dalszych odpowiednich do tego celu terenów leśnych. Postuluje się ograniczenie budownictwa indywidualnych domków na terenach leśnych i zastąpienia ich dużymi schroniskami turystycznymi (hotelami), trwale użytkowanymi przez cały rok, z niezbędnym wyposażeniem w urządzenia sanitarno-higieniczne.

Postulaty społeczeństwa dotyczące właściwego zagospodarowania rekreacyjnego lasów stały się ważnym wskaźnikiem dalszej działalności.

Instytut Badawczy Gospodarki Leśnej w Zbraclawiu wspólnie z Instytutem Badania Opinii Publicznej w Pradze w 1971 r. przeprowadził badania opinii społeczeństwa czechosłowackiego dotyczących wypoczynku w lasach. Na podstawie wyników wstępnych badań okazało się, że jedynie 1/4 dorosłych obywateli Czechosłowacji nie traktuje lasu jako miejsca wypoczynku. Ludzie bardzo sobie cenią wypoczynek w lesie, 80% ankietowanych uważa odpoczynek w lesie za potrzebny, a prawie 1/3 za niezastąpiony.

Wraz z wykształceniem rośnie tendencja doceniania lasu jako miejsca wypoczynku. Posiadacze pojazdów w większym stopniu doceniają leśną rekreację. Społeczeństwo najchętniej odwiedza las w lesie.

Dużą rolę w odwiedzaniu lasu odgrywa jego odległość od miejsca zamieszkania. Lasy odległe od miejsca zamieszkania odwiedza:

do 5 km 39%, do 30 km 31%, do 60 km 12% osób wypoczywających.

Dużą częstotliwość pobytu w lesie wykazują mieszkańcy Pragi. Wyjeżdżający na odległość ponad 60 km kierują się: do Wysokich Tatr 22%, Karkonoszy — 18%, Szumawy — 16%.

Dla naszego społeczeństwa atrakcyjność wypoczynku jest związana z takim lasem, w którym występuje dostateczna ilość płodów leśnych. Płodami leśnymi bardziej interesują się kobiety (91%) niż mężczyźni (86%). Las iglasty jest dla wypoczywających ciekawszy niż las liściasty; lasów z łączkami i enklawami poszukuje aż 66% osób ankietowanych; lasów, w których można uprawiać sporty letnie — 55%, sporty zimowe — 50%; lasy z restauracjami — 40%; lasy z miejscami do wypoczynku i oznakowanymi szlakami dla pieszych — 48%; lasów z miejscami widokowymi i ambonami — 66%. Ludzie wypoczywający żądają nieutwardzonych dróg w lesie (54%), utwardzonych asfaltem (32%), lasów ze szlakami turystycznymi (23%). Najbardziej brakuje ludziom w lesie studni i źródeł wody pitnej. Najbardziej przeszkadzają w lesie tranzystorowe radio, śmieci, motocykle i auta. Jedynie 33% ankietowanych jest za tym, aby zezwolić na budowę dalszych domków w lesie, a aż 50% ankietowanych jest za zakazem indywidualnego budownictwa w lesie. Np. w Pradze wypowiedziało się aż 71% ankietowanych przeciwko zezwoleniu na indywidualne budownictwo domków w lesie.

W Czechosłowacji aktualnie występuje jeszcze sporadyczne budownictwo prywatnych domków. Chodzi tu przede wszystkim o indywidualne domki z przeznaczeniem rekreacyjnym. Budownictwo tych domków jest realizowane często w sposób żywiołowy, narusza charakter lasu, często stwarza istotne problemy higieniczne, szczególnie w przypadku koncentracji domków na stosunkowo małej powierzchni.

Takie to domki są budowane w lasach w pobliżu wielkich miast, z których później powstają dzikie osady. Powstaje taka sytuacja, że z jed-

nej strony nie są dostatecznie wykorzystywane budynki i tereny w eksponowanych miejscowościach górskich, a z drugiej strony odbiera się cenne tereny leśne pod budownictwo indywidualne. W przyszłości należy wzmocnić prawo organów rad narodowych i funkcję planów urbanistycznych. O ile lasy mają stale służyć zachowaniu i ulepszaniu środowiska naturalnego, muszą być również ze strony instancji leśnych intensywnie poszukiwane różne formy zaspokajania wypoczynku indywidualnego, a tym samym celowo ograniczono budownictwo indywidualne. Z punktu widzenia wypoczynku szczególne znaczenie mają lasy leżące w pobliżu miast i osiedli, spełniające rolę krótkookresowego lub podmiejskiego wypoczynku. Według orientacyjnych danych już dziś odwiedza lasy naszej republiki na krótki wypoczynek ponad 12% obywateli.

Drogi leśne i chodniki umożliwiają jednodniowy wypoczynek na łonie przyrody bez potrzeby budowania domków. Spacer po leśnym lub turystycznym szlaku, po drodze leśnej jest właśnie częścią wypoczynku. Przy projektowaniu dróg leśnych musimy uwzględniać, oprócz decydujących komponentów bezpieczeństwa i gospodarności, również czynnik estetyczny. Rzeczywiste piękno drogi leśnej musi być integralną harmonią sztuki technicznej, architektonicznej i krajobrazowej. Leśne drogi i chodniki udostępniają ciekawe okolice z interesującymi miejscami. Przy projektowaniu leśnej sieci komunikacyjnej należy z punktu widzenia estetyki uwzględniać środowisko naturalne, rzeźbę terenu, charakter drzewostanu, całość okolicy z jej najprzeróżniejszą zmiennością.

Osiągnie to projektant przy projektowaniu drogi leśnej przez takie jej ukształtowanie, które i w przypadku kontrastu wytworzy artystyczną jednolitość komponentów. W tym celu musi wykorzystać różne środki jakimi są: wybór trasy, nawiązanie korpusu drogi do okolicznego terenu i okalającej zieleni, wkomponowanie obiektów (mosty, przepusty, mury oporowe itp.). W ten sposób osiągniemy to, że drogi leśne i chodniki zabezpieczą dla zdrowia i wypoczynku człowieka przyjemne środowisko w przyrodzie bez naruszania biocenozy leśnej. „Wrażliwy” projekt sieci dróg leśnych może nie tylko nie naruszyć rozmaitych więzi przyrodniczych (biocenozy), ale dyskretnie je uwypuklić, przedstawić w optymalnej formie. Co prawda, należy się zabezpieczyć przed możliwościami naruszenia biocenozy leśnej przez ludzi, którzy drogę będą wykorzystywali. Droga leśna nie powinna służyć temu, aby do każdego schroniska górskiego dojechało się autem. W lasach nie powinno się projektować dużych parkingów dla aut. Parkingi powinny być zakładane na skraju lasu i wzdłuż szlaków. Drogi spacerowe powinno się projektować dla maksymalnej liczby 20 osób/1 km. Sieć dróg należy wyposażyć w tablice orientacyjne.

Według inwentaryzacji leśnej sieci transportowej z 1970 r. lasy w Czechosłowacji posiadają własne drogi leśne i obce (państwowe), o gęstości podanej w tabeli 1, z podziałem na Socjalistyczną Republikę Czech i Socjalistyczną Republikę Słowacji. W tabeli 2 podano przewidywany rozwój gęstości leśnej sieci transportowej w Czechosłowacji do 2000 r. Jak widać z tabeli, gęstość leśnej sieci transportowej w 2000 r. między CSR a SSR wyrówna się, chociaż aktualnie istnieją dość duże różnice w udostępnieniu lasów między Czechami a Słowacją, jak podano w tabeli 1.

Wyposażenie leśnych terenów rekreacyjnych musi uwzględniać, oprócz budownictwa dróg i chodników, następujące urządzenia:

Wskaźnik gęstości dróg w lasach Czechosłowacji
w 1970 r. w mb/ha

Obszar	Drogi leśne			Drogi państwowe			Ogółem		
	dojazdowe	wywozowe	ogółem	dojazdowe	wywozowe	ogółem	dojazdowe	wywozowe	ogółem
CSR	3,0	7,3	10,3	3,7	1,8	5,5	6,7	9,1	15,8
SSR	1,5	2,4	3,9	1,5	0,3	1,8	3,0	2,7	5,7
CSRS	2,4	5,2	7,6	2,8	1,2	4,0	5,2	6,4	11,8

Tabela 2

Planowane na 2000 r. wskaźniki gęstości dróg w lasach Czechosłowacji w mb/ha

Obszar	Drogi leśne			Drogi państwowe			Ogółem		
	dojazdowe	wywozowe	ogółem	dojazdowe	wywozowe	ogółem	dojazdowe	wywozowe	ogółem
CSR	5,1	10,5	15,6	3,7	1,8	5,5	8,8	12,3	21,1
SSR	5,1	14,0	19,1	1,5	0,6	2,1	6,6	14,6	21,2
CSRS	5,1	12,0	17,1	2,8	1,3	4,1	7,9	13,3	21,2

- pomieszczenia dla handlu i usług,
- urządzenia sanitarne,
- kąpieliska, boiska i place do gier,
- place na pikniki i wypoczynek,
- zadaszenia ochronne przed opadami.

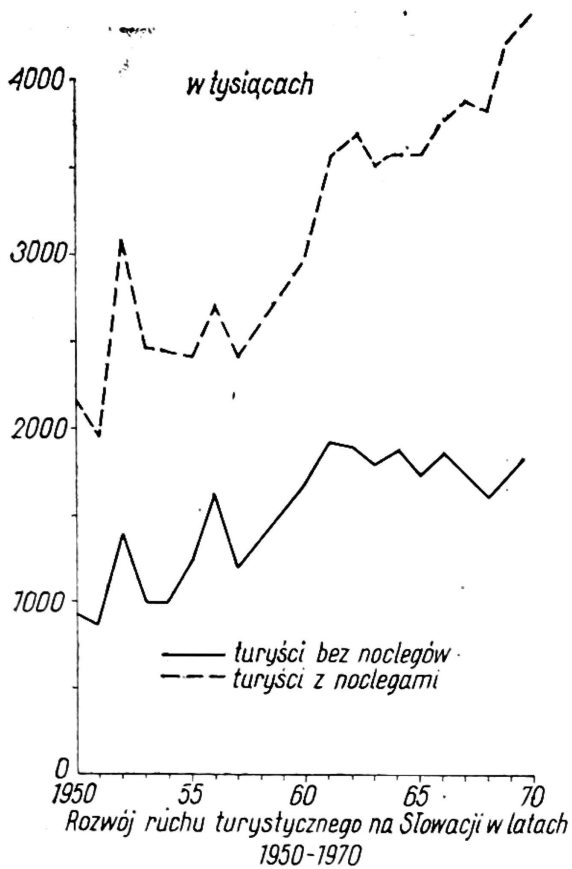
Koordinacją i kontrolą wszystkich zabiegów urządzania rekreacyjnego lasów powinny zajmować się nadleśnictwa. Leśnictwo musi się liczyć z tym, że tereny rekreacyjne w lasach wejdą na stałe do struktury krajobrazu, wykorzystywanego przez społeczeństwo.

Wzrastający rozwój ruchu drogowego, szczególnie na Słowacji, w latach 1950—1970 przedstawia ryc. 2. Wyraźne polepszenie struktury miejsc noclegowych na Słowacji stworzyło bazę wyjściową dla szerszych perspektyw rozwoju turystyki w tym rejonie. Aktualny obraz przestrzenny rozwoju ruchu turystycznego na Słowacji można przedstawić dwoma sposobami:

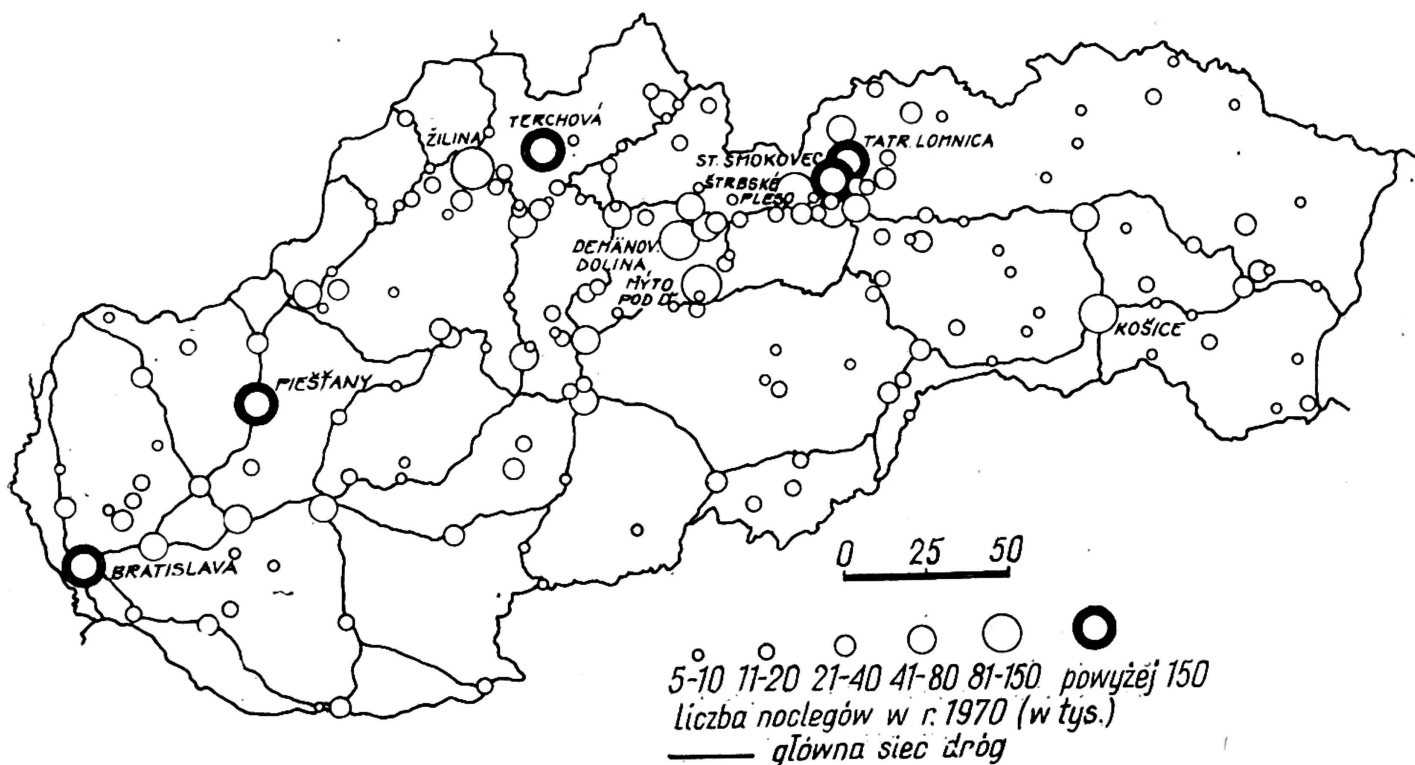
— pierwszy określa ścisłą współzależność między przebiegiem głównych dróg komunikacyjnych a rozmieszczeniem baz noclegowych o pojemności ponad 5 tys. noclegów/rok;

— drugi jest związany z istnieniem trzech najbardziej znanych rejonów turystycznych Słowacji: Wysokich i Niskich Tatr oraz Małej Fatry. Obie typowe charakterystyki przestrzennego obrazu ruchu turystycznego przedstawiono na załączonej mapie (ryc. 3).

W głównych centrach, położonych w najatrakcyjniejszych rejonach, intensywność ruchu turystycznego zaczyna się upodabniać do alpejskich ośrodków turystycznych. Gwałtowny wzrost intensywności ruchu turystycznego, szczególnie w Niskich i Wysokich Tatrach, sygnalizuje, że może i u nas dojść do niepożądanego koncentracji turystyki w tych rejonach.

Ruch turystyczny na Słowacji

Dalszy rozwój sieci baz turystycznych i wypoczynkowych będzie ukierunkowany tak, aby nie doszło do ich nadmiernej koncentracji; większy rozrzut bazy wypoczynkowej, szczególnie turystycznej, stworzy lepsze warunki dla wypoczynku ludzi. Na załączonej mapce widać jeszcze stosunkowo duże tereny, które ze względu na swoje położenie są interesujące turystycznie, a nie są dotychczas w dostateczny sposób wykorzystywane. Dotyczy to szczególnie wschodniej części Niskich Tatr, Wielkiej

Fatry i całego rejonu Słowackich Gór Rudawych, które wabią turystę swymi urokami. Grzbiety górskie, zbocza i doliny pokryte naprzemian niewielkimi lasami liściastymi i iglastymi stwarzają dobre warunki do przyjemnego wypoczynku, uprawiania sportów zimowych i rajdów turystycznych. W związku z przewidywanym rozwojem ruchu turystycznego w Europie nie ulega wątpliwości, że te właśnie rejony Słowacji stanowią potencjalne bogactwo Republiki. Nawet wielu cudzoziemców z podziwem spoglądało na te cenne rezerваты, które posiada Słowacja. Należy jedynie planowo, nie naruszając przyrody leśnej rozszerzać bazę turystyczno-wypoczynkową przy zachowaniu warunków równowagi biologicznej w przyrodzie.

Równolegle z zabiegami technicznymi podnoszącymi wartość lasów rekreacyjnych oraz chroniących przyrodę należy w przyszłości podnieść wymagania w stosunku do kształcenia i uświadamiania wszystkich obywateli, a szczególnie młodzieży, w dziedzinie stosunku człowieka do przyrody, chociażby z tego względu, że ochrona przyrody i kształtowanie środowiska naturalnego jest jednym z podstawowych zadań wynikających z uchwał XIV Zjazdu KPCz.

LITERATURA

Sprawozdanie z tematu badawczego Nr VI-5-8/8, prowadzonego pod kierunkiem prof. Makovnika.

Czasopisma: „Les” nry 4, 6, 8, 10, 12/74.

„Lesnický časopis” (SAV) nry 2/72 i 2/74.

„Příroda a společnost” nr 26/74.

„Lesnická práce” nr 10/1973.

*Z języka słowackiego przetłumaczył
Roman Kozłowski*

Краткое содержание

Автор рассматривает принципы освоения чехословацких лесов для туристическо-рекреационных целей. Приводит он принципы классификации лесов для этих целей, а также рассматривает результаты исследований общественных мнений относительно задач и предела лесов предназначенных для отдыха населения.

Основным элементом ведения в лесах хозяйства с целью обеспечения отдыха населения автор считает сеть лесных дорог правильно вписанную в ландшафт и позволяющую управлять движением экскурсантов и вообще отдыхающих в лесу. Состояние существующих и планируемых дорог представлено автором в таблице 1. Из данных вытекает, что актуальная густота сети лесных дорог достигает 11,8 п.м./га, а планируется достигнуть 21,2 п.м./га.

Summary

Author describes principles of rendering Czechoslovakian forests accessible for touristic and recreational purposes. He cites principles of the classification of forests for these purposes and discusses results of research on society's opinions about tasks and range of resort forests.

A network of forest roads well introduced into a landscape and permitting the steering of traffic of tourists and other persons resting in forest is considered by the author as a fundamental element of the management of forests for recreation. Table 1 gives the status of existing and planned roads. It results from the data that at present the density of forest roads amounts to 11.8 m/ha and the plan calls for 21.2 m/ha.

Z LITERATURY

NAWOŻENIE DRZEW LEŚNYCH — Hubert Baule, Claude Fricker. Przekład z języka niemieckiego. PWRiL, wyd. II, str. 315, cena 50 zł.

Książka składa się z pięciu części zatytułowanych — Wiadomości wstępne, Podstawy nawożenia w leśnictwie, Praktyka nawożenia w leśnictwie, Rezultaty leśnych zabiegów nawożeniowych, Opłacalność nawożenia w leśnictwie. W części drugiej Podstawy nawożenia omówiono: podstawy odżywiania drzew leśnych z punktu widzenia gleboznawstwa i fizjologii roślin, potrzeby nawozowe gleb leśnych oraz różne rodzaje nawozów mineralnych; w części trzeciej Praktyka nawożenia — podstawowe rozdziały to: Postępowanie z nawozami, Nawożenie szkółek leśnych, Nawożenie upraw leśnych, Nawożenie drągowin i starszych drzewostanów, Najważniejsze gatunki drzew i ich wymagania pokarmowe (dodajmy tutaj, że w rozdziale tym omówiono przede wszystkim takie drzewa jak świerk, jodła, modrzew, daglezja, buk, grab, dąb, robinia akacjowa, olsza, eukaliptus), Nawożenie topoli i plantacji wiklinowych, Nawożenie plantacji choinkowych; w części czwartej — Rezultaty leśnych zabiegów nawożeniowych — pomieszczono następujące rozdziały

— Wpływ nawożenia na glebę, Wpływ nawożenia na zdrowotność i odporność drzew leśnych, Wpływ nawożenia na przyjęcie się i udatność odnowień, Wpływ nawożenia na surowce uzyskane z drzew leśnych.

Książka zawiera z omawianej dziedziny wiele szczegółowych informacji. Jest nieocenioną pomocą w rozwiązywaniu „konkretnych zadań naukowych i praktycznych związanych z nawożeniem szkółek, upraw, drzewostanów, plantacji i zadrzewień” (z przedmowy do wydania polskiego pióra dra inż. Stanisława Gunia). Informacje, wskazówki zawarte w tej pracy powinny pomóc w uzyskaniu korzystnych wyników zabiegów eliminując jednocześnie ewentualne błędy.

„Zawarte w książce — pisze w tej samej przedmowie dr Gunia — liczne przykłady i wyniki doświadczeń nawozowych przedstawił w nawiązaniu do warunków i wymagań praktyki leśnej, zaznajamiając równocześnie z właściwą techniką zabiegów. Pozwalają one zorientować się, w jakich warunkach nawożenie da określone efekty produkcyjne lub biologiczne, a w jakich może być zabiegiem zbędnym, niewskazany, a nawet szkodliwym”.

(Ktom)

O tym, gdzie można nabyć książki PWRiL na str. 84